

HANNEKE PAAUWE OVER 'FALSCH'

'ER ZIJN ZOVEEL FOULTE

Van Cleopatra tot Geneviève Lhermitte: de theatermaakster en schrijfster Hanneke Pauwe nam een lange reeks bloeddorstige vrouwen onder de loep voor haar voorstelling 'Falsch'. 'In elke dader zit ook een slachtoffer; en vice versa.'

DORIEN KNOCKAERT

Op 9 augustus 1969 werd de actrice Sharon Tate dood teruggevonden in het huis dat ze deelde met haar man, Roman Polanski. Ze was op beestachtige wijze vermoord, op de voordeur stond in haar bloed *PIG* geklad. Ook de baby die ze enkele weken later op de wereld zou zetten, was dood, net als vier andere mensen die de avond voordien in het huis waren.

De dader was Susan Atkins, die de woning was binnengedrongen samen met enkele andere leden van de Manson-sekte. Later, in de gesprekken, vertelde ze haar vrienden met stoere details over de moord. *Look, bitch, you might as well face it right now, you're going to die*, zou ze gezegd hebben toen de hoogzwangere Tate smeekte om genade.

Het is een gebeurtenis waar Hanneke Pauwe altijd weer bij uitkomt als ze me uitlegt wat ze wilt vertellen met haar nieuwe voorstelling *Falsch*. Die gaat over fouten vrouwen. Maar toch vooral over fouteheid en in mindere mate over vrouwen. 'Waar ligt de grens van menselijkheid? Wanneer ben je toerekeningsvatbaar en wanneer niet? En in welke mate ben je door jezelf of een ander geherenspoeld? Door welk geloof, ideaal, overtuiging laat je je leiden? Rond die vragen wil ik werken. Met vrouwelijke protagonisten.' Is er een reden waarom u altijd over vrouwen schrijft?

'Ik schrijf ook wel eens over man-

nen, toch? Goed, ik vind dat er te weinig interessant materiaal geschreven wordt over vrouwen; er is 'nood aan. Maar ik ben geen vrouwenschrijfster. Iemand die vooral over mannen schrijft, noem je toch ook geen mannen-schrijfster? Mijn thema's zijn universeel. Mijn vorige voorstelling, *Krankheit Frau*, ging over waanzin. Waanzin is niet aan vrouwen voorbehouden, maar is wel veel gebruikt geweest tegen hen. Dat is dan weer interessant.'

Zijn uw criminele vrouwen een vervolg op uw krankzinnige vrouwen?

'Ze vloeien er wel uit voort. Tijdens mijn research voor *Krankheit Frau* vond ik op het internet de originele naziwetten: regels die artsen voorschreven welke geesteszieke mensen ze in naam van de raszuiverheid moesten doden. Ongelofelijk hoe snel een democratie een dictatuur kan worden. Ook het boek *Moordenaars en hun moeders* van Jef Vermasen zette me aan het denken. En dan kwam ik webpagina's tegen als *Morbidly Holywood*, waar open en bloot foto's staan van de vermoorde, hoogzwangere Sharon Tate. Het hield me bezig.'

Aanvankelijk wou ik een caleidoscopische voorstelling maken waarin allerlei bloeddorstige vrouwen uit de geschiedenis en de mythologie elkaar kruisten. Een lange lijst had ik bijeen gesprokeld, want er zijn zoveel foute vrouwen geweest. Maar uiteindelijk wou ik het toch over het

nu hebben. Uit al die gruwelijke geschiedenissen heb ik de verhalen gekozen waarmee we ook iets kunnen zeggen over onze samenleving.'

Uw stuk verwijst bijvoorbeeld naar de zestiende-eeuwse Hongaarse gravin Erzebet Bathory, die maagden doodmartelde en haalde in hun bloed. Wat is daar vandaag de relevantie van?

'Ze geloofde dat het bloed een verjongend effect had op haar lichaam. Dat is interessant, want een extreme schoonheidscultus typeert vandaag onze maatschappij. Schoonheid is een fascistoïde norm. Een maatschappij die schoonheid eist, mag slachtoffers verwachten.'

'Kunst is de enige plek waar je ongeremd mag genieten van gruwel en 'wreedheden'

'Ook leedvermaak is een actueel thema. Meer en meer televisieprogramma's moeten het hebben van mensen die afgang maken

Nederland had vorig jaar het programma *Sterretje gezocht*. Jonge, zelfbewuste vrouwen moesten daarin *en plein public* een orgasme faken en stelden zich daar bijkbaar geen vragen bij. 'Ik wil gewoon beroemd worden': dat is de overheersende gedachte. Het levert razige televisie op. Dat is kennelijk waar het grote publiek van smult.'

Op een vreemde manier lucht het op om u te horen vertellen over al die machtswellustige krengen. Vrouwen worden zo vaak voorgesteld als moreel superieur maar passief, ook in hun eigen verhalen. Hoe komt dat?

'Het is vaak makkelijker om je als slachtoffer op te stellen, toch? Hoeveel vrouwen kiezen niet zelf voor een man die hen slecht behandelt? En hoeveel vrouwen doen niet alsof ze zich noodgedwongen schikken in een lot dat ze zelf in stand houden? Maffiavrouwen bijvoorbeeld, die stilzwijgend de familietraditie van bloedwraak doorgeven.'

'Ik geloof dat in elk van ons een slachtoffer maar ook een dader zit. De omstandigheden kunnen ons tot dader of slachtoffer maken, maar wij zoeken zelf bewust of onbewust ook zulke omstandigheden op.'

U schuwt de sensationele anekdotes niet en betrok evengoed mythologische figuren bij uw onderzoek naar foute vrouwen. Gaat het verhaal dan niet meer over foute fantasieën?

'Wat er precies gebeurd is, zullen

GOED FOULT

Een lange lijst foute vrouwen vormt de onderstroom en inspiratiebron van *Falsch*. Hanneke Pauwe licht enkele namen toe.

• 'De zangeres **Zarah Leander** gaf haar stem aan het Derde Rijk. Ze zong om het Duitse volk en de soldaten optimistisch te houden in de oorlog, maar kreeg ook brieven uit de concentratiekampen, van gevangenen die schreven dat haar muziek hen hoop gaf. Ze was geen typische Derde Rijk-vrouw, maar zowel, sensueel, groot en met een haast mannelijke stem. Ze kwam uit Zweden. Daar leidde ze een armzalig leven als alleenstaande moeder, voor de nazis haar ontdeken en tot symbool van de natie bombardeerden. Ik kan me voorstellen dat ze een snelle oplossing zocht voor haar problemen. Ze was gewoon uit op geld. Maar dat ze haar ogen sloot toen er een homoseksuele liedjesschrijver werd afgevoerd, nee, dat begrijp ik niet.'

• 'De zestiende-eeuwse Hongaarse gravin **Erzebet Bathory** leerde van haar man martelen en ging zelf aan de slag met haar dienstmeisjes. Ze doodde jonge maagden

Zarah Leander. © AP

Erzebet Bathory. © IT

Ulrike Meinhof. © PR

Susan Atkins. © AP

en haalde in hun bloed om eeuwig jong te blijven. De legende gaat dat haar obsessie begon toen een dienstster haar haren slecht kamde. Ze gaf het meisje een flinke klap, zo hard dat ze ervan bloedde. Het maagdenbloed kwam op haar hand terecht en had een verjongend effect.'

■ 'Hoe word je **terroriste**? Je voelt je allicht aangetrokken tot het heldendom. En tot een groepering met een sterk ideaal. Die geeft je een gevoel van zekerheid en veiligheid. Wie als terroriste sterft, sterft niet voor niets, maar voor een goed doel. Het geeft je leven zin, je hoeft niet meer te twijfelen. Om voor jezelf te denken en kritisch te zijn, heb je moed nodig. Niet iedereen wil dat.'

■ **Medusa** is een mythologisch wezen met

slangenharen, die mensen met een enkele blik kan verstenen. De perfecte moord, toch? Zo clean. **Susan Atkins** is de Amerikaanse die een achttal mensen vermoordde, onder wie de hoogzwangere actrice Sharon Tate. Ik heb een personage geschreven waarin iets van beiden zit; een serie-moordenaar die naar eigen zeggen angstmeterliefes in haar ogen heeft. Ze doodt om de anderen te verlossen van hun angst. Dat valt moreel natuurlijk niet goed te keuren.

Maar ik vind het wel interessant om me te verplaatsen in zo'n personage. Haar manier van denken is niet zo zonderling. Iedereen heeft zo zijn strategieën om zichzelf voor de gek te houden. Als je niet door een ander geheenspoeld wordt, dan mis-schen wel door jezelf.' (kdo)

